

A, Á

abál ige ~ni

Ízesített lében rövid ideig főz valamit. *Szalonnát abál, aztán megpaprikázza.*

abaposztó fn

Durva, festetlen posztó. *A székelly viselet abaposztóból készül. (Jelzőként:) Abaposztó zekét hord.*

abrakadabra fn ~k, ~t, ~ja

1. Keleti varázsszó. *Abrakadabra! – mormolta a varázsló, és az oroslán kiséggé változott.*

2. Értelmetlen beszéd. *Abrakadabrával még senki nem oldotta meg a problémáját.*

abrosz fn ~ok, ~t, ~a

1. Általában étkezéshez használt asztalterítő. *Fehér abrosszal terítette le az ünnepi asztalt.*

2. (rég) Térkép.

ácsingóz|ik ige ~ni (bizalmas)

1. Nagyon szeretne valamit. *Egy jó töltőtollra ácsingózik.*

2. Vágyakozva, nézelődve ácsorog. *Sokáig ácsingózott a kirakat előtt.*

3. Ácsorog. *Órákig ácsingózott az utcán, de a barátja nem jött.*

ádámkosztüm fn ~ök, ~öt, ~je (tréfás)

Ádámkosztümben: meztelenül, ruhátlanul. Ádámkosztümben állt ott, és szégyellte magát.

adjonisten fn ~ek, ~t, ~e (népi)

(Köszöntésként:) *„Adjonisten, Jézusunk, Jézusunk! Három király mi vagyunk”* (József A.: Betlehemi királyok).

aga fn ~k, ~t, ~ja (rég)i

Tiszt az oszmán-török hadseregben. *„Ferhád agát, a jobbszárny vezérét, halva hozták a vezér elé, lándzsákra fektetve”* (Jókai M.: Erdély aranykora).

ágas-bogas mn ~ak, ~t vagy ~at, ~an

1. Sokfelé ágazó. *Gyerekkorában szívesen időzött az öreg fa ágas-bogas koronáján.*

2. Bonyolult, szövvényes. *Nehezen igazodik el a gazdasági élet ágas-bogas kérdéseiben.*

ajtónálló fn ~k, ~t, ~ja (régí)

Palota, fogadóterem bejáratánál szolgálatot teljesítő őr. *Az ajtónálló nem akarta beengedni őket.*

akó fn ~k, ~t, ~ja

Régi űrmérték, kb. fél hektoliter. (Jelzőként:) *Két akó bor van még a tavalyiból.*

alabárd fn ~ok, ~ot, ~ja (régí)

Hosszú nyelű vágó- és szúrófegyver. *Az örök alabárdot tartottak a kezükben.*

alabástrom fn –, ~ot, ~a

1. Márványszerű kristályos gipsz. *Ez az egyiptomi szkarabeusz valódi alabástromból készült.* (Jelzőként:) *Egy alabástrom aktszobor tűnik ki fehérségével a kiállított tárgyak közül.*

2. (választékos) (Jelzőként:) Sima, fehér. *Alabástrom nyakú nő ült vele szemben.*

alászolgája mondatszó (régí)

(Köszönésként:) Alázatos szolgája (vagyok önnek, önöknek). *Menem kell, uraim, alászolgája.*

albatrosz fn ~ok, ~t, ~a

Fehér tollazatú, fekete szárnyú óceáni viharmadár. *Az albatroszok kitartó vitorlázórepülők. Az albatroszok közül a legnagyobb a vándor albatrosz, kiterjesztett szárnya 3 méternél is hosszabb.*

áldomás fn ~ok, ~t, ~a

1. (népi) Megállapodást jelképesen megpecsételő ivás. *Miután megkötötték a vásárt, áldomást ittak.*

2. (régí) Pohárköszöntő, jókívánság. *Elmondta az áldomást az új pár egészségére.*

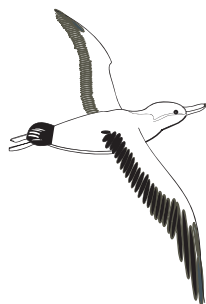
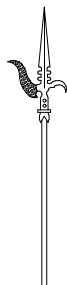
3. (régí) Ősmagyar áldozathoz kapcsolódó lakoma. *Áldomást ülték, miután elfoglalták új szálláshelyüket.*

alispán fn ~ok, ~t, ~ja (régí)

A vármegyei közigazgatás választott feje 1950-ig. *„Az alispán a főügyessel s jegyzővel szobájába zárkózott, s kétségen kívül igen fontos tárgyáról beszélgetve...”* (Eötvös J.: A falu jegyzője).

alkalmasint hsz (választékos, kissé régí)

Valószínűleg. *A kísérletet alkalmasint meg kell ismételni.*

alkímia fn –, ~t, ~ja

Vegyészeti jellegű középkori áltudomány. Az *alkímia célja az volt, hogy nem nemes fémekből aranyat állítson elő.*

alkotmány fn ~ok, ~t, ~a (népi, régi)

Szerkezet. *Mi lehet ez a furcsa alkotmány?*

alkusz fn ~ok, ~t, ~a (régii)

Kereskedelmi ügyleteket lebonyolító személy. Az *alkusz feladata, hogy az eladót és a vevőt összehozza, a feltételeket közvetítse.*

almárium fn ~ok, ~ot, ~a (régii)

Fiókos, polcos alacsony szekrény. *Régi porcelánokat őriz az öreg almáriumban.*

álomszuszék fn ~ok, ~ot, ~ja (rosszalló)

Sokat és sokáig aludni szerető ember. *Kelj fel, te álomszuszék! (Jelzőként:) Az az álomszuszék fiam ma is 11-kor bújt ki az ágyból.*

alsóház fn –, ~at, ~a (régii)

Kétkamarás országgyűlésnek az a része, amely választott képviselők-ből áll. Az *alsóház megszavazta a törvényjavaslatot.*

általvető fn ~k, ~t, ~je (népi)

Kettős tarisznya vagy középen átkötött zsák, amelyet vállon átvetve vagy állat hátán keresztbe fektetve használnak. Az *eleséggel tele általvető egyik fele a vándor hátán, a másik fele a mellén lógott.* (Jelzőként:) *Általvető zsákba rakták a rablott holmit.*

ámbitus fn ~ok, ~t, ~a (népi, régi)

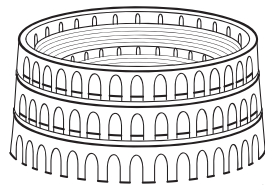
Falusi ház udvarra néző oldalára épített, fedett, oldalt nyitott, széles folyosó. A *barokk présház fehér oszlopos, bolthajtásos ámbitusáról szép kilátás nyílik a Balatonra.*

ambrózia fn –, ~t, ~ja

Istenek eledele a görög hitregékben. A *görög istenek az Olümposzon ambróziát ettek és nektárt ittak.*

amfiteátrum fn ~ok, ~ot, ~a (régii)

Ellipszis vagy kör alakú, lépcsőzetesen emelkedő nézőterű, nyitott színházépület. *Aquincumban és Óbudán még láthatók egy-egy római kori amfiteátrum maradványai.*

amfora fn ~k, ~t, ~ja

Ókori görög vagy római, hosszúkás agyagkorsó olaj, bor, méz stb. tárolására. Az *ásatások során számtalan kisebb-nagyobb amfora is előkerült.*

andalog ige ~ni

1. Lassan, mélézva (gyalogosan) halad. *Ráérősen andalogtak hazafelé.*